

Јелена Марићевић Балаћ

ПОЕЗИЈА КАО ТЕТОВИРАЊЕ ЖИВОТА

Милуника Митровић: *Да нисам: изабране и нове песме*
Листак, Београд, 2019.

*Кад прочитах књигу, гласовиту биографију,
Да ли је ово (упитах се) оно што аутор назива
људским животом?*

В. Витман

*Кад се све измакне
Можеш се ухватити
За влат најближе траве*
М. Митровић

Песничка књига *Да нисам* Милунике Митровић представља избор њених старих и нових песама, почев од уводне гимназијске песме *Јутро* из 1966. године, па до песама које су релативно недавно изашле из пера наше еминентне песникиње. Уз опсежан интерпретативно-информативан поговор *Песма као (ауто)портрет* Бојане Стојановић Пантовић, књига је заокружена лепим форматом и корицама које емблематски илустрју песничство Милунике Митровић. Издавач књиге је „Листак“, што иначе не би морало да буде значајно, међутим, податак је комплементаран са фотографијом са корица, на којој је приказ обележен стаблом дрвета и лишћем.

Ако контекстуализујемо наслов поговора, којим се посве прецизно одређује природа песме наше песникиње, са естетизованим одређењем саме књиге, може се доћи

до хипотезе по којој се до „(ауто)портрета“ песникиње долази кроз најразноликије манифестације природе, од којих управо лишће има једно од најповлашћенијих места. Кроз пет сегмената књиге *Скице за аутопортрет, Несавладано, Дух лишћа, Зимско писмо и Дубока шума*, читалац се креће као кроз „дивљу шуму зрелих детаља“. Лирски субјект Бодлерове песме *Везе* кретао се кроз симболе као кроз шуму, а природа је представљена као „храм где мутне речи слећу“. Лирски субјект поезије Милунике Митровић покушава да досегне суштину, крећући се кроз „шуму зрелих детаља“, а она се састоји од покушаја да се дође до сопства, манифестованог кроз метафору „(ауто)портрета“.

Трагањем за правом речју и, најшире узев, речима, може се потенцијално доћи до сједињења различитих „ја“, тј. различитих речи, у Живот или у Књигу. Потрага за сопством, за квинтесенцијалним делом душе, осмишљена је као потрага за споном између Живота и Књиге. Ефектна метафора листа управо је кадра да поднесе терет тако снажне песничке интенције, будући да сажима живот и природу, али и предметну стварност присутну кроз синтагму „листак књиге“. На то нас наводе и неколики сугестивни стихови, попут: „Њен живот / тако нагло је стао / као зли пљусак // У тишину / заклопило се лице / као управо свршена књига“ (*Requiem*) и: „Чекам стрпљиво / као врат пред гиљотином / немајући излаза / ни каквог кориснијег задатка // Праве речи ни израза / да именујем што је моје и земаљско / овде у прашуми самотног света“ (*Чекање*).

Окренутост ка природи и одјецима мистичког Бојана Стојановић Пантовић сместила је у интересантан контекст поезије Јеле Спиридоновић Савић, Данице Марковић, Десанке Максимовић, што постаје прилично важно за исписивање драгоценог традицијског лука српског песништва и осликавање специфично женског, изразито лирског сензитивитета у поезији. На ту златну грану можда би могле да се накалеме и стражиловска линија српске књижевности, која са поезијом Милунике Митровић гради компаративну мрежу управо на плану тематизовања „лисја / лишћа“, али и барем два прилога која је чине поредбеном у контексту светске књижевности. Ради се о примеру који је већ истакнут у предговору и кроз стихове Воласа Стивенса: „Пошто је лишће опало / враћамо се / чистом осећају ствари“, али и песништву Волта Витмана.

Оно што су *Влати траве* за америчког песника, за нашу песникињу су изнијансиране метаморфозе симболике лишћа и других облика појавности бодлеровске природе схваћене као храм. Укрштајући поједине аспекте бодлеровског и витмановског, елиотовски говорећи, песникиња потенцијално указује да за насušним „лишћем“ треба трагати и стазама стихова из *Влати траве* (1856) и путевима *Цветова зла* (1857).

Витман се обраћа човеку најшире узев, певајући како: „Ријечи моје књиге ништа, њезин живот све“. Његов мистицизам једним делом проговара кроз лирски глас књиге пред нама: „Мистицизам као стање свијести карактеризирано је двама својствима: *поетичким*, стањем трансцедентног, неинтелектуалног увида и спознања; и *неизрецивим*, стањем које се не да изразити обичним људским језиком, стањем које се може знати само ако га се искуси (Вилијам Џејмс). Мистици често покушавају да растумаче своје искуство као неку врсту стапања, или Сједињења, са Другим које је Све.“ Управо на овај начин се једним делом разоткрива срж мистичног у поезији Милуника Митровић, посебно ако се имају у виду последње речи поговора, које потцртавају песникињину „несвакидашњу веру у песничку реч, и ону неизговорену“, коју она „живи, ту пред нама већ више од три деценије“.

Још барем један аспект Витманове поезије који се видљиво грана књигом *Да нисам* јесте потрага за речима, реализована кроз спиритуалну и ониричку компоненту телесног и порекло оних речи које портретишу душу, посебно кроз призму родитељства (у песмама *Оцу*, *Елегија за сингерцу*, *Шваља*, *Како да утројим*, *Врх маказа*) и стиховима: „Где онда наћи своју душу / сем у оној / у којој си је изгубио“ (*Близанцима у одсуству*). Волт Витман је, пишући о сопственој поезији, истакао управо неке тезе о трагању за речима, са којима Милуника Митровић успоставља песнички дијалог: „Што се мене тиче, ја не видим ниједног предмета, ни израза ни животиње, ни дрвета, ни умјетности, ни књиге, него ја видим, од јутра до вечери, и од вечери до јутра, спиритуално. Тијела су сва спиритуална. Све ријечи су спиритуалне – ништа није спиритуалније од ријечи. Одакле долазе оне? Из низа колико тисућа и десетак тисућа година оне долазе? – те бијезне, флуидне, дивне, тјелесне збиљкости: Мајка, Отац, Вода, Земља, Ја, Ово, Душа, Језик, Кућа,

Ватра.“ На то је додао и да му је један од примарних циљева био „да се забележи Личност, једно људско биће“, што у доброј мери одговара и песникињином исцртавању „скица за аутопортрет“.

Живот је кратак као једно годишње доба, а лепоте живота нестају брзо као снег који се топи. Њега, дакле, не можемо да испишемо на замрзнутом прозорском окну, ма колико тај призор био импозантан. Живот, како песникиња, кроз имагинативно успелу песничку слику наговештава, треба „тетовирати“: „Тетовирај свој живот / не кожу / По темену земље простри се / Љуби у чело у камен ружу / Дах / урежи било шта (...) Јер земља јесте / тело и опело твоје / и тетоважа њој сва припада // Бдење / и књига склопљена / крила рашивена / И све што хтело се / већ цвало“ (*Тетоважа*). Ако се постави питање смисла овакве тетоваже, може се рећи да управо кроз непрестану, вечну обновивост живота природа тријумфује, а човек може спознати своју душу и пронаћи себе, било као „бусен“ или „дрво“ (део породице) или као „влат“, тј. „лист“ (индивидуу). Попут Персефоне која трага за мајком у „мрачној крипти“ (*Торзо окренут леђима океану*) Хада, и лирски субјект покушава да у „врху маказа“ угледа мајку, Деметру и време пролећа. „И живот сав што је мој био / биће опет испочетка / сасушена семенка или гранчица / забасала под мрку трулеж лишћа / латицама с пролећа будећи нежност неба“ (*Прошлост биће*).

Посматрајући, дакле, живот кроз призму природе, својеврсне „влати лишћа“, Милуника Митровић дала је песнички одговор на питање како дефинисати и схватити појаву човека у свету. Ако се човек и тековине човечанства сагледају као део природне целине и циклуса обнављања, живот се може учинити смисленим и лепим. Песникиња нам своје животно искуство и лирске спознаје сублимише елиптичним и брушеним, може се рећи, чистим стиховима, налик на капљице росе које се нахватају по лишћу и трави изјутра. Она пише непосредно и јасно, а опет на махове замумно и с мистичким заносом, исцртавајући поезијом портрет душе као тетоважу, што је, коначно, ефектна метафора којом се исписује искуство бола, али и лепоте.